

Фонд довідкових видань психолого-педагогічної тематики ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського

Тетяна Лога,
завідувач відділу наукової
організації та зберігання фондів
філії № 1 ДНПБ України
імені В. О. Сухомлинського

У статті відображено результати дослідження фонду довідкових видань психолого-педагогічної тематики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського; подано характеристики окремих довідкових видань та рекомендації щодо поповнення фондів освітянських бібліотек необхідними довідковими виданнями з психології та педагогіки.

Ключові слова: ДНПБ України імені В. О. Сухомлинського, бібліотечний фонд, освітянські бібліотеки, довідкові видання психолого-педагогічної тематики, енциклопедії, словники, довідники.

З метою розбудови національного галузевого книгозховища на базі Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) проводиться системна науково-дослідна і практична робота. Упродовж 2006—2010 років колектив її науковців здійснює науково-дослідну роботу за темою "Теоретичні засади формування всеукраїнського інформаційного ресурсу з питань психолого-педагогічної науки і освіти на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського" (науковий керівник П. Рогова, кандидат історичних наук), що потребує ретельного дослідження бібліотечного фонду та всіх його складових. У рамках цієї теми було здійснено кількісний та якісний аналіз зібрання довідкових видань психолого-педагогічної тематики з фондів ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського для їхньої популяризації та доукомплектування фонду найнеобхіднішими примірниками довідкових видань як цієї наукової бібліотеки, так й інших освітянських бібліотек України, які в своїй сукупності становлять всеукраїнський галузевий ресурс з питань педагогіки, психології та освіти.

Аналізуючи бібліотечний фонд ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як національне галузеве книгозховище та державний депозитарій психолого-педагогічної й навчально-методичної літератури, ми окремо виділили зібрання довідкових видань як необхідну складову фонду будь-якої спеціалізованої бібліотеки. За видами документи довідкових видань поділяються на енциклопедії, словники й довідники, а ті, у свою чергу, — на універсальні та галузеві: з педагогіки, психології, літературознавства, філології, філософії, історії, математики, медицини та інших гуманітарних і природничих дисциплін. Загальна кількість довідкових видань нашої установи — близько 15 000 примірників, що становить 2,8% фонду бібліотеки. Його поповнення довідковою літературою з психолого-педагогічних питань є пріоритетним завданням ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як

науково-інформаційного центру освітянської галузі. Нині кількість довідкових видань психолого-педагогічного спрямування становить близько 300 примірників, тобто 2% від загальної кількості довідкових видань. Головна мета довідкової літератури з психолого-педагогічних питань — допомогти освітянам орієнтуватися в галузі педагогічних знань, що нагромадились упродовж століть, усвідомлювати сучасні проблеми педагогічної науки. Постійна потреба освітян у професійній довідковій літературі пояснюється ще й зручністю користування нею, оскільки словники, енциклопедії та довідники, зазвичай, містять у собі короткі статті, визначення, довідки, розташовані в алфавітному порядку а також мають допоміжні покажчики.

Звертаючись до історії створення довідкової літератури, необхідно зазначити, що праці енциклопедичного характеру були відомі у стародавні часи ще до нашої ери — в Єгипті, Китаї, Греції. Енциклопедичний характер мали праці Арістотеля та його учнів, а також багато трактатів епохи Середньовіччя. Починаючи з "Лексикону" візантійського лексикографа Свиди (X ст.), праці, що представляли собою систематичний звід знань, зазвичай оформлювались у вигляді словників. У XVI—XVII ст. ця форма набула ширшого вжитку. У Росії перші рукописні збірники енциклопедичного характеру з'явилися в XIII ст. У XVI—XVII ст. були досить широко розповсюджені алфавітні довідники — "азбуковники" [35]. Кращою дореволюційною енциклопедією універсального змісту вчені вважають "Енциклопедичний словник" Ф. Брокгауза й І. Ефрона, виданий у 1890—1907 роках у 82 томах, дванадцятитомне перевидання якого є у фонді нашої бібліотеки.

Звертаючись до Великого тлумачного словника сучасної української мови, який присутній серед довідкових видань будь-якої бібліотеки, ми можемо знайти сучасне тлумачення поняття "енциклопедія" — це науковий довідник, що об'єднує найістотніші відомості з усіх галузей знань чи якої-небудь однієї галузі, розміщені в алфавітному або тематичному порядку [4]. *Словник* — це книга, в якій в алфавітному чи тематичному порядку подано слова якоїсь мови (з тлумаченням, перекладом на іншу мову тощо) [4, с. 1149].

Визначивши загальні поняття "енциклопедія" та "словник", необхідно з'ясувати тлумачення понять "педагогічні енциклопедії та словники". *Енциклопедії та словники педагогічні* — це наукові видання, що містять систематизоване коло знань з педагогіки, народної освіти й суміжних наук, які ставлять своїм завданням: розкрити у стислій формі теорію і практику навчання та виховання в цілому або окремих їхніх галузей, описати педагогічну термінологію. За змістом педагогічні енциклопедії та словники можуть бути універсальними або галузевими (середня чи вища школа, сімейне виховання тощо), за структурою — словниковими або систематичними. Педагогічні енциклопедії ґрунтуються звичайно на національному матеріалі й характеризують стан педагогіки та народної освіти переважно у своїй власній країні, тому нерідко називаються національними педагогічними енциклопедіями. Деякі педагогічні енциклопедії є окремими томами універсальних енциклопедій, а деякі складаються з багатьох томів [4]. Наприклад, на початку 70-х років XX ст. у США було видано десятитомну американську педагогічну енциклопедію, а у 1995 році в Оксфорді — десятитомну "Міжнародну енциклопедію освіти". У фонді ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського знаходиться Енциклопедія "Британіка" (33 томи), яка теж містить багато статей, присвячених психолого-педагогічним питанням. Однією з

перших спроб створення довідкового видання з педагогіки в Україні стало видання у 1926 році "Словника педагогічних термінів" як додатка до українського перекладу "Хрестоматії сучасних педагогічних течій" Я. Мамонтова, що була видана у Харкові.

Фонд довідкових видань психолого-педагогічної тематики ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського можна умовно розділити на видання радянського періоду до 1991 року та нові видання з 1991 року по 2010 рік. Довідкові видання з психолого-педагогічних питань радянської доби стали фундаментом для досліджень сучасних науковців як у Росії, так і в Україні. У фонді нашої бібліотеки є такі московські видання як *"Педагогическая энциклопедия: в 2-х томах"* за редакцією А. Калашнікова (1927—1928), *"Педагогическая энциклопедия: в 4-х томах"* за редакцією І. Каїрова (1964—1968), *"Педагогический словарь: в 2-х томах"* (1960), а також видання для фахівців із корекційної педагогіки *"Дефектологический словарь"* (1970). Більшість цих видань присутні у фондах провідних національних бібліотек. Зважаючи на необхідність сучасної інформації у галузі педагогіки, бібліотеки освітньої мережі намагаються комплектувати фонд довідкової літератури, насамперед, новими виданнями, що є необхідним на сучасному етапі і для ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського як головного депозитарію психолого-педагогічних документів.

У 2008 році в бібліотеці відбулась презентація першої в Україні довідково-аналітичної праці *"Энциклопедия освіти"* за редакцією президента АПН України В. Кременя, у якій вміщено 1039 статей, де висвітлено проблеми теорії, історії та практики української освіти, походження понятійно-термінологічних основ педагогічної і психологічної наук; сучасні освітні парадигми та концепції; системи навчання і виховання у різних типах навчальних закладів, розвиток зарубіжних освітніх систем; персоналізовану інформацію про 133 педагогів та громадських діячів, котрі сприяли розвитку освіти в Україні; відомості про суміжні галузі науки, які мають вагомe значення для розвитку сучасної освіти. До роботи над цим виданням було залучено 291 автора, більшість з яких — науковці Академії педагогічних наук України. Енциклопедія освіти має алфавітний порядок розміщення статей і містить іменний та предметний покажчик для зручності користування. У презентації цього видання брали участь науковці-автори статей, які увійшли до цієї енциклопедії, бібліотекарі, студенти та представник видавництва "Юрінком Інтер", який зазначив, що безоплатно примірники енциклопедії надіслані в усі наукові бібліотеки України і в ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського зокрема. У перспективі науковцями АПН України планується багатомне видання "Енциклопедії освіти". У читальних залах ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського "Енциклопедія освіти" стала необхідним джерелом інформації у процесі навчання, здійснення наукових досліджень студентами вищих педагогічних закладів, аспірантами, викладачами. Необхідно зазначити, що "Енциклопедія освіти" має бути обов'язковим довідковим виданням для всіх бібліотек освітньої мережі — вищої школи, шкільних тощо.

Крім "Енциклопедії освіти", у фонді бібліотеки є нове двотомне видання енциклопедичного характеру *"Українська педагогіка в персоналіях: у 2-х книгах"* (2005) за редакцією О. Сухомлинської. Над двотомником працював авторський колектив, переважна більшість якого — співробітники лабораторії історії педагогіки Інституту педагогіки Академії педагогічних наук України. Це видання найчастіше замовляють студенти вищих педагогічних закладів, аспіранти, науковці, які вивчають історію педагогіки України, а також співробітники нашої бібліотеки, які організують книжкові виставки, присвячені життю та діяльності видатних педагогів. Адже у двотомнику вміщено біографії 165 особистостей, які свій інтелектуальний потенціал і досвід віддали розвитку педагогічної науки України. У першій книзі цього навчального посібника подано творчі біографії українських

мислителів, філософів, письменників, педагогів, які жили і працювали впродовж Княжої доби й Козаччини (X—XVIII) та в період Просвітництва (XIX). Серед них — славетні імена Ярослава Мудрого, Петра Могили, Григорія Сковороди, Тараса Шевченка, Костянтина Ушинського, а також імена зовсім невідомі широкому загалові такі як: Памво Беринда, Захарій Копистенський, Єпифаній Славинецький. Творчі біографії подаються як єдиний історико-педагогічний процес. У другій книзі навчального посібника подано персоналії українських педагогів, які жили і працювали у XX ст. Серед них є досить знані особистості — Михайло Грушевський, Агатангел Кримський, Антон Макаренко, Василь Сухомлинський, а також ті, що були заборонені, репресовані, представники еміграції: Яків Чепіга, Степан Сірополко, Іван Огієнко. Біографії педагогів розташовані за хронологією, а не за алфавітом прізвищ. Порядок розміщення нарисів про діячів освітньої ниви підпорядковується в цілому датам їхнього життя, але автори посібника також враховували роки активної діяльності вчених у педагогічному процесі — науковому чи освітньому. У кожному нарисі про персоналію дотримано такої послідовності викладу: прізвище, ім'я, по батькові, дати народження й смерті, короткі відомості про діяльність того чи іншого педагога з обов'язковим визначенням його громадянської позиції. Кожну статтю завершує перелік праць педагога та коротка бібліографія праць про нього. Для зручнішого користування матеріалами в посібнику представлений "Алфавітний покажчик персоналії". Прізвища авторів подаються у змісті після назви статті, яку вони підготували. Це видання надійшло до найбільших книгозбірень України і, зокрема, до багатьох освітніх бібліотек.

Завдяки налагодженню творчої співпраці з науковими бібліотеками близького зарубіжжя, крім зазначених українських енциклопедичних видань з педагогіки, фонд ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського містить також видання, що вийшли друком у Росії та Білорусії. Зокрема, фахівці нашої бібліотеки неодноразово відвідували Державну науково-педагогічну бібліотеку ім. К. Д. Ушинського в Москві та започаткували роботу з книгообміну з нею як з однією із найбільших бібліотек Росії. У студентів та науковців підвищеним попитом користуються такі російські видання: *"Педагогический энциклопедический словарь"* за редакцією Б. Бім-Бада, який видано в Москві у 2003 році. Його автори виклали понятійно-категоріальну систему психолого-педагогічних знань, намагаючись відобразити всі зміни, що відбулись в освіті Росії після видання у 1993—1998 роках *"Российской педагогической энциклопедии"* у двох томах, яка теж представлена у нашому фонді. Нове однотомне видання відображає об'єктивні відомості з теорії та історії психолого-педагогічних наук, а також суміжних з ними гуманітарних дисциплін і має декілька розділів: Тематичний словник, Біографічний словник, Додатки, Алфавітно-предметний та Іменний покажчики. У кожному розділі статті розташовані в алфавітному порядку. Тематичний словник містить 1300 термінів, що стосуються методів, технологій, прийомів освіти, виховання і навчання; біографічний словник — понад 1000 статей про російських та зарубіжних просвітителів, педагогів, діячів освіти, культури, письменників, фахівців з психолого-педагогічних питань. У додатках подано довідкові матеріали про вищі навчальні заклади, що готують фахівців з педагогіки та психології; про видавництва, які видають педагогічну та дитячу літературу, а також про найбільші універсальні бібліотеки гуманітарного профілю. Алфавітно-предметний та іменний покажчики допомагають читачам краще орієнтуватись у матеріалах словника.

У 2008 році делегація провідних фахівців ДНПБ України на чолі з директором П. Роговою для налагодження дружніх зв'язків і укладання угод про співпрацю відвідала провідні книгозбірні Республіки Білорусь — Національну бібліотеку Білорусі та Республіканську науково-педагогічну бібліотеку. Адже розширення міжнародних зв'язків і обмін виданнями з книгозбірнями інших країн сприяють формуванню єдиного

інформаційного простору, а також спрямовані на взаємобогачення науки й освіти та надання доступу до культурної спадщини різних народів і держав світу. У довідковому фонді ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського можна ознайомитись із білоруським виданням 2005 року *"Педагогіка: більша сучасна енциклопедія"*, автор-упорядник якого Є. Рапацевіч. В енциклопедії вміщено більше 3000 статей, які розкривають поняття, що стосуються всіх розділів педагогіки та психології і відображають новий рівень білоруської педагогічної науки і практики, сучасний стан системи освіти в Білорусії, Росії та за рубежом. У цьому виданні читачі нашої бібліотеки можуть знайти багато зовсім нових психолого-педагогічних понять, яких немає в інших сучасних словниках та енциклопедіях з педагогіки: "зіркова хвороба", "генетичний код", "евристичне навчання" тощо. В енциклопедії статті розташовані за алфавітом. Для зручності користування матеріалами тут створено довідковий апарат, який складається з алфавітного покажчика, списку основних скорочень та списку використаної літератури.

Невід'ємною частиною довідкового фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського є видання, присвячені питанням психології. Адже вивчення будь-яких питань з педагогіки неможливе без знання психологічних процесів, особливостей психології різних вікових груп, дитячої психології. Враховуючи специфіку психотипу особистості — її характеру, темпераменту, педагог може визначитись у виборі методів і прийомів навчання та виховання. Одним із найповніших сучасних вітчизняних видань з психології є *"Психологічна енциклопедія"*, видана у 2006 році. Автор-упорядник цієї енциклопедії — О. Степанов. Це перше в Україні енциклопедичне видання, що систематизувало у термінах і поняттях основні знання з понад 80 психологічних дисциплін, відомості про багатьох провідних вітчизняних і зарубіжних учених-психологів. Енциклопедія містить 2185 статей, які розміщено в алфавітному порядку, а також алфавітний покажчик для зручності користування. Назване видання пропонується психологам-науковцям, практичним психологам, спеціалістам із соціальної роботи, педагогам, викладачам, аспірантам, магістрам і студентам вищих навчальних закладів, а також широкому колу читачів, які цікавляться різними питаннями психології.

Енциклопедії, звичайно, містять більше термінів і понять, ніж словники і мають об'ємніші статті, але основою для створення енциклопедій завжди були словники. Фонд ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського поповнюється різними словниками, серед яких особливо запитуваним є видання, присвячені психолого-педагогічним проблемам. Один із перших словників з педагогіки за часів незалежності України, яким у нашій бібліотеці користуються педагоги-практики, науковці, студенти та аспіранти — *"Український педагогічний словник"*, виданий у Києві у 1997 році. Автор словника — С. Гончаренко. У цьому науково-довідковому виданні вміщено узагальнену й систематизовану інформацію з теорії і практики навчання та виховання, розглянуто широке коло понять педагогічної науки, подано різнобічний довідковий матеріал: основні поняття й терміни, які стосуються навчально-виховного процесу, нові педагогічні теорії й концепції. Усього в словнику надруковано 3000 статей. Значно більшим за обсягом словником педагогічних термінів є *"Педагогічний словник"* за редакцією М. Ярмаченка (2001), який має на меті ознайомити читачів з основними поняттями педагогічної теорії та практики, а також споріднених галузей знань (психології, дефектології, медицини, біології, філософії, історії). У словнику широко представлені й вітчизняні вчені та освітні діячі, котрі внесли помітний вклад у становлення та розвиток педагогічної науки в Україні. У фонді бібліотеки є білоруське видання 2001 року *"Современный словарь по педагогике"*.

Серед найбільш об'ємних психологічних словників — *"Психологічний тлумачний словник"*, виданий у Харкові у

2004 році. Автор словника — В. Шапар. Видання містить близько 2500 термінів, що відображають сучасний стан психологічної науки. Цей словник значною мірою полегшив використання єдиної психологічної термінології українською мовою. Зміст видання системно охоплює питання психології особистості та різних напрямів психології. Психологічні терміни в ньому розташовані за алфавітним принципом. Для зручності використання та правильного вживання психологічних термінів у кінці словника наведений їхній повний перелік із наголосами. Цінним у роботі педагогів, психологів, науковців, студентів стало й російське видання *"Психологія. Иллюстрированный словарь"* І. Кондакова — яскрава авторська робота, яка знайомить з основними напрямками наукових пошуків у загальній, соціальній, клінічній психології, в психоаналізі, психологічному консультуванні та психотерапії. Словник містить 600 ілюстрацій і 1700 статей, у яких висвітлено основні поняття найважливіших галузей сучасної психологічної науки, подано біографії видатних вітчизняних і зарубіжних вчених. У словнику статті розміщено в алфавітному порядку. Його матеріал підготовлено в аспекті нових вимог, які вказують на необхідність встановлення паралелей між психологією та іншими науками — медициною, філософією, педагогікою. У кінці словника для зручності користування розміщено алфавітний предметний покажчик та алфавітний іменний покажчик.

У сучасній українській педагогіці помітно збільшилася кількість досліджень, присвячених питанням сімейного та домашнього виховання. Адже зміни соціально-економічного та матеріально-побутового характеру, які відбуваються у житті тієї чи іншої сім'ї зумовлюють необхідність удосконалення змісту, форм і методів родинного виховання дітей різного віку. В бібліотеці до уваги батьків, домашніх вихователів, працівників дошкільних закладів, науковців, студентів педагогічних навчальних закладів пропонується *"Педагогічний словник для молодих батьків"* (2003), де висвітлено питання теорії, історії й практики педагогіки, психології, освіти і культури, педіатрії, соціології, охорони та збереження фізичного й морального здоров'я дітей; вітчизняний і зарубіжний досвід виховання дітей дошкільного віку в родині, відомості про видатних педагогів і просвітителів; положення законодавчих, нормативних і методичних документів про навчання й виховання дітей дошкільного віку, юридичну і моральну відповідальність, педагогічну діяльність батьків і вихователів дошкільного навчального закладу. У словнику статті розміщено в алфавітному порядку.

У фонді ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, крім педагогічних словників, є також видання, присвячені окремим галузям педагогіки. Наприклад, до уваги фахівців-дефектологів, студентів дефектологічних факультетів, практичних психологів, працівників соціальних служб, батьків дітей з особливими потребами пропонується видання *"Спеціальна педагогіка: понятійно-термінологічний словник"* за редакцією академіка В. Бондаря, яке було надруковане у 2003 році видавництвом "Альма-матер". Це найновіше в Україні довідкове видання у галузі спеціальної педагогіки, в якому міститься термінологічна лексика з корекційної педагогіки і спеціальної психології, інформація про методи, прийоми навчання та виховання дітей з порушеннями фізичного чи розумового розвитку; про діяльність видатних учених і практиків у галузі корекційної педагогіки. У словнику статті розміщено в алфавітному порядку, пошук яких прискорюється завдяки тематичному покажчику. У розробленні словника брали участь вітчизняні дефектологи різних наукових шкіл.

У ХХІ ст. серед абітурієнтів вищих педагогічних закладів набула популярності спеціальність "соціального педагога", що вимагало створення підручників, методичних посібників та довідників із соціальної педагогіки. У нашій бібліотеці майбутні соціальні педагоги, викладачі цієї спеціальності та працівники соціальних служб користуються видан-

ням "Соціальна педагогіка: мала енциклопедія" за загальною редакцією професора І. Звереві, що вийшло друком у 2008 році в Києві. У цій енциклопедії узагальнено понятійно-категоріальний апарат соціальної педагогіки як галузі наукових знань, професійної діяльності та навчальної дисципліни. У кінці видання подано алфавітний покажчик термінів, які містить енциклопедія, а в кінці кожної статті є перелік використаної літератури.

Заслуговує на увагу і "Соціолого-педагогічний словник" за редакцією В. Радула, який був виданий у 2004 році. Науковці, педагоги та студенти вищих навчальних закладів можуть знайти у ньому пояснення багатьох соціологічних та педагогічних понять, термінів, які використовуються у процесі наукових досліджень багатьох педагогічних явищ і процесів сучасної освіти.

Фахівці професійної освіти, учні професійно-технічних навчальних закладів, які відвідують читальні зали нашої бібліотеки, мають можливість скористатись виданням "Професійна освіта: словник" за редакцією Н. Нічкало. У цьому словнику з урахуванням сучасного стану професійної освіти в Україні систематизовано понад 1300 понять з філософії освіти, теорії та історії професійної освіти, дидактики професійної школи, методик викладання загальноосвітніх і спеціальних дисциплін; подано тлумачення термінів із суміжних наук — соціології, правознавства, екології, які безпосередньо пов'язані зі змістом професійного навчання.

У процесі дослідження нами було здійснено порівняльний аналіз довідкових видань психолого-педагогічної тематики з подібними виданнями Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського (НБУВ), до якої найповніше надходить обов'язковий примірник книг і закуповуються іноземні видання. Увагу привернули видання з психології, що вийшли друком у Санкт-Петербурзі: "Психология: полный энциклопедический справочник" за редакцією Б. Мещерякова та В. Зінченко (2007); "Психологическая энциклопедия" за редакцією Р. Корсіні та А. Ауербаха (2003); "Основы психологии. Большая энциклопедия психологии: все тайны поведения человека", автор якої Д. Кун (2007); "Современный психологический словарь" — навчальний посібник, що містить 1400 статей з основних розділів психології російських авторів за редакцією Б. Мещерякова і В. Зінченко (2008). Також у фондах НБУВ представлені найновіші довідкові видання з психології та педагогіки, що вийшли друком у Москві. У московських виданнях терміни та поняття з психології й педагогіки відображають сучасний розвиток науки не тільки в Росії, а й в інших країнах світу. Це такі видання, як: "Словарь-справочник по педагогике", автори-упорядники якого В. Міжеріков та П. Підкасистий (2004); двотомне видання "Большой толковый психологический словарь. Основные термины и понятия по психологии и психиатрии", автор якого А. Ребер (2003), "Психологический энциклопедический словарь" (2006), а також "Большая психологическая энциклопедия" — найповніше сучасне видання, в якому представлено більше 5000 психологічних термінів і понять (вийшло друком у 2007 році).

Отже, аналізуючи спектр довідкових видань з психології та педагогіки, ми охарактеризували 28 довідкових видань психолого-педагогічного спрямування, з яких 11 видань — українські, 15 — російські, 2 — білоруські. З усіх представлених довідкових видань, 22 видання — нові, що були видані у 2000—2008 роках і містять найсучаснішу інформацію з педагогіки та психології. У результаті порівняльного аналізу довідкових видань ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та НБУВ ми дійшли висновку, що фонд ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського потребує поповнення російськими енциклопедіями та словниками з педагогіки та психології (8 видань), перелік яких вже подано до відділу наукового комплектування, що постійно працює над доукомплектуванням бібліотечного фонду необхідними виданнями згідно списків незадоволеного попиту.

Проаналізовані нами довідкові видання психолого-педагогічного спрямування мають допомогти освітянським бібліотекам мережі визначитись у виборі найнеобхідніших для них рекомендованих видань. З метою поповнення фондів освітянських бібліотек фаховими довідковими виданнями, як вітчизняними, так і зарубіжними, необхідно:

- запровадити постійне державне фінансування освітянських бібліотек для цілеспрямованого придбання необхідної літератури у видавництвах та книготорговельній мережі;
- розширити рамки міжнародного книгообміну з педагогічними бібліотеками світу;
- налагодити постійну співпрацю з відділами обмінно-резервних фондів бібліотек України, які здійснюють книгообмін та оприлюднюють на своїх сайтах списки видань, що пропонуються для інших установ.

Виконання всіх зазначених пропозицій забезпечить поповнення фондів освітянських бібліотек найновішими довідковими виданнями з педагогіки та психології, що прискорить надання оперативної інформації всім категоріям користувачів, особливо науковцям, працівникам освітніх установ, аспірантам та студентам, бібліотекарям, усім, хто навчається, сприяючи інноваційному розвитку педагогічної науки й освіти в Україні.

Список використаної літератури

1. *Бачинин В. А.* Психология : энцикл. слов. / Бачинин В. А. — СПб. : Изд-во Михайлова В. А., 2005. — 271 с.
2. *Большая психологическая энциклопедия* : самое полное современное издание : более 5000 психол. терминов и понятий / А. Б. Альмуханова, Е. В. Гладкова, Е. В. Есина [и др.]. — М. : Эксмо, 2007. — 543 с.
3. *Большой психологический словарь* / Б. Г. Мещеряков, В. П. Зинченко. — СПб. : Прайм-Еврознак ; М. : Олма-Пресс, 2005. — 666 с. — (Проект "Психологическая энциклопедия").
4. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. — К. : [б. в.] ; Ірпінь : Перун, 2003. — 1440 с.
5. *Гончаренко С.* Український педагогічний словник / С. Гончаренко. — К. : Либідь, 1997. — 373, [1] с.
6. *ДСТУ 3017—95*. Видання. Основні види. Терміни та визначення. — Чинний від 01.01.96. — К. : Держстандарт України, 1996. — 47 с.
7. *Еникеев М. И.* Психологический энциклопедический словарь / Марат Исхакович Еникеев. — М. : ТК Велби : Проспект, 2006. — 558 с.
8. *Енциклопедичні, довідкові та бібліографічні видання у фондах Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського і бібліотек науково-дослідних установ НАН України (надходження 2003—2005 рр.)* : сист. покажч. / уклад.: О. Б. Вихристюк [та ін.] ; відп. ред. Н. В. Стрішенець. — К. : НБУВ, 2007. — 194 с.
9. *Енциклопедія освіти* / Акад. пед. наук України ; голов. ред. В. Г. Кремень. — К. : Юрінком Інтер, 2008. — 1040 с.
10. *Національна доктрина розвитку освіти* : затв. Указом Президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347 // Освіта. — 2002. — 24 квіт. — С. 2—4.
11. *Кондаков И. М.* Психология : ил. слов. / И. М. Кондаков. — СПб. : Прайм-Еврознак, 2003. — 512 с. — (Проект "Психологическая энциклопедия").
12. *Кун Д.* Основы психологии. Большая энциклопедия психологии : все тайны поведения человека / Деннис Кун. — 10-е междунар. изд. — СПб. : Прайм-Еврознак, 2007. — 720 с.
13. *Ляшко С.* Основні види довідкових видань. Біографічні довідкові видання в Україні / С. Ляшко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. — 2006. — Вип. 16. — С. 458—466.
14. *Педагогика* : большая соврем. энцикл. / сост. Е. С. Рапацевич. — Минск : Соврем. слово, 2005. — 720 с.
15. *Педагогический энциклопедический словарь* / редкол.: Б. М. Бим-Бад (гл. ред.) [и др.]. — М. : Большая рос. энцикл., 2003. — 528 с.
16. *Педагогічний словник* / за ред. М. Д. Ярмаченка. — К. : Пед. думка, 2001. — 516 с.
17. *Педагогічний словник для молодих батьків* / Т. Ф. Алексєєнко, І. Д. Бех, О. Л. Кононенко [та ін.]. — К. : ДЦССМ, 2003. — 348 с.

18. *Про створення* Державної науково-педагогічної бібліотеки України : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.10.1999 р. № 2018 // Законодавство — бібліотекам України : довід. вид. / уклад.: Т. Слєпцова [та ін.]. — 2000. — Вип. 1. — С. 162.
19. *Професійна освіта* : словник : навч. посіб. / уклад.: С. У. Гончаренко [та ін.] ; за ред. Н. Г. Ничкало. — К. : Вища шк., 2000. — 380 с.
20. *Психологическая энциклопедия* / Р. Корсини, А. Ауэрбах (ред.). — 2-е изд. — СПб. : Питер, 2003. — 1096 с.
21. *Психологічна енциклопедія* / авт.-упоряд. О. М. Степанов. — К. : Академвидав, 2006. — 424 с.
22. *Психология*. Полный энциклопедический справочник / Б. Г. Мещеряков, В. П. Зинченко (сост., общ. ред.). — СПб. : Прайм-Еврознак, 2007. — 888 с.
23. *Ребер А.* Большой толковый психологический словарь. Основные термины и понятия по психологии и психиатрии : [в 2 т.] / Артур Ребер. — М. : Вече : АСТ, 2003— .
Т. 1 : А—О. — М., 2003. — 592 с.
Т. 2 : П—Я. — М., 2003. — 560 с.
24. *Рогова П. І.* Педагогічні бібліотеки / П. І. Рогова // Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; голов. ред. В. Г. Кремень. — К., 2008. — С. 655—658.
25. *Словарь-справочник по педагогике* / В. А. Мижериков (авт.-сост.) ; П. И. Пидкасистый (общ. ред.). — М. : Творч. центр "Сфера", 2004. — 438 с.
26. *Современный психологический словарь* : учеб. пособие для студ. вузов : более 1400 ст. по осн. разд. психологии отечеств. авт. / ред. Б. Г. Мещерякова, В. П. Зинченко. — СПб. : Прайм-Еврознак ; Владимир : ВКТ, 2008. — 490 с. — (Научный бестселлер).
27. *Соціальна педагогіка* : мала енцикл. / за заг. ред. І. Д. Звереві. — К. : Центр учб. л-ри, 2008. — 336 с.
28. *Соціолого-педагогічний словник* / за ред. В. В. Радула. — К. : ЕксОб, 2004. — 304 с.
29. *Спеціальна педагогіка* : понятійно-термінол. слов. / за ред. В. І. Бондаря. — Луганськ : Альма-матер, 2003. — 436 с.
30. *Тимченко В.* Польські довідкові видання середини XVIII—XIX ст. / В. Тимченко // Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. — 2007. — Вип. 19. — С. 519—526.
31. *Україна* : повна енцикл. / авт.-упоряд.: В. М. Скляренко, Т. В. Іовлева, В. В. Мирошнікова, М. О. Панкова. — Х. : Фоліо, 2007. — 463 с.
32. *Українська педагогіка в персоналіях* : у 2 кн. / за ред. О. В. Сухомлинської. — К. : Либідь, 2005.
Кн. 1 : X—XIX ст. — 621 с.
Кн. 2 : XX ст. — 552 с.
33. *Черниш Н. І.* Українська енциклопедична справа: історія розвитку, теоретичні засади, підготовка видань / Н. І. Черниш. — Львів : Фенікс, 1998. — 91 с.
34. *Шапар В. Б.* Психологічний глумачний словник / В. Б. Шапар. — Х. : Прапор, 2004. — 640 с.
35. *Энциклопедический словарь* : в 3 т. / под ред. Б. А. Введенского. — М. : Больш. совет. энцикл., 1955. — Т. 3. — С. 693.